

ОПТИМІЗАЦІЙНИЙ ПЛАН УПРОВАДЖЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ПРОЕКТУ СУБ'ЄКТОМ ПІДПРИЄМНИЦТВА

© 2015 ВНУКОВА Н. М., МАЛИШКО Є. О.

УДК 369.914

Внукова Н. М., Малишко Є. О. Оптимізаційний план упровадження пенсійного проекту суб'єктом підприємництва

Стаття присвячена вибору фінансових стратегій недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва. Розглянуто можливість впровадження пенсійного проекту недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва та сформовано умови оптимального плану. Запропоновано варіативність оптимальних планів пенсійних вкладів суб'єктом підприємництва у суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Розглянуто можливість накопичення пенсійних внесків у суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення з метою досягнення оптимального плану накопичення. Встановлено, що результатом впровадження суб'єктами підприємництва оптимізаційного плану пенсійного проекту є прибуток, що отримується від інвестування коштів.

Ключові слова: недержавний пенсійний фонд, пенсійний проект, фінансова стратегія, оптимальний план, пенсійні накопичення, суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 17.

Внукова Наталя Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри управління фінансовими послугами, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: ufp2007@meta.ua

Малишко Євгенія Олегівна – аспірантка, кафедра управління фінансовими послугами, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: jekiaj@ukr.net

УДК 369.914

UDC 369.914

Внукова Н. М., Малишко Е. О. Оптимизационный план внедрения пенсионного проекта субъектом предпринимательства

Статья посвящена выбору финансовых стратегий негосударственного пенсионного обеспечения субъектами предпринимательства. Рассмотрена возможность внедрения пенсионного проекта негосударственного пенсионного обеспечения субъектами предпринимательства и сформированы условия оптимального плана. Предложена вариативность оптимальных планов пенсионных вкладов субъектом предпринимательства в субъекты негосударственного пенсионного обеспечения. Рассмотрена возможность накопления пенсионных взносов в субъекты негосударственного пенсионного обеспечения с целью достижения оптимального плана накопления. Установлено, что результатом внедрения субъектами предпринимательства оптимизационного плана пенсионного проекта является прибыль, получаемая от инвестирования средств.

Ключевые слова: негосударственный пенсионный фонд, пенсионный проект, финансовая стратегия, оптимальный план, пенсионные накопления, субъекты негосударственного пенсионного обеспечения

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Формул.:** 3. **Библ.:** 17.

Внукова Наталья Николаевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой управления финансовыми услугами, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ufp2007@meta.ua

Малишко Евгения Олеговна – аспирантка, кафедра управления финансовыми услугами, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: jekiaj@ukr.net

Vnukova N. M., Malyshko Ye. O. Optimization Plan for Implementation of Pension Project by Business Entity

The article is aimed at choosing the financial strategies for non-government pension provision by business entities. The possibility of implementing a project of non-government pension provision by business entities has been considered and conditions for the optimal plan have been formed. A diversity of appropriate plans for pension contributions by business entities to the entities of the non-government pension provision has been proposed. The possibility of accumulation of pension contributions to the entities of the non-government pension provision, with a view to achieving an optimal plan of pension assets accumulation, has been discussed. It has been determined that implementation of an optimization pension project plan by business entities will result in deriving profits from the investment.

Key words: non-state pension fund, pension project, financial strategy, optimal plan, retirement savings, entities of non-state pension provision.

Pic.: 1. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 17.

Vnukova Natalia M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Management of Financial Services, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ufp2007@meta.ua

Malyshko Yevheniia O. – Postgraduate Student, Department of Management of Financial Services, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: jekiaj@ukr.net

Реалізація пенсійної реформи є передумовою розвитку недержавного пенсійного забезпечення, що має на меті побудову збалансованого соціального забезпечення кожного громадянина країни [16]. Реформування системи пенсійного забезпечення обумовлено низкою чинників, головним з яких є демографічні чинники, тобто спостерігається дисбаланс чисельності працюючих та пенсіонерів. Пенсійне забезпечення виступає однією з головних складових соціального захисту пенсіонерів при виході на пенсію.

Вирішення проблеми полягає у розвитку недержавного пенсійного забезпечення (далі – НПЗ) як соціального інвестора. Сприяння розвитку накопичувального рівня пенсійної системи забезпечить додаткові гарантії соціально-економічного захисту громадян. Суб'єктам НПЗ необхідно забезпечити більшу інформаційну прозорість для суб'єктів підприємництва щодо захисту пенсійних вкладів у НПФ. Захищеність активів пенсійних фондів сприятиме підвищенню довіри населення до діяльності НПФ.

Дослідження системи недержавного пенсійного забезпечення та її окремих елементів проводять чимало науковців: Брагін С. [2], Бондарчук І. С. [1], Внукова Н. М. [3], Гупало О. Г., Шевчук Н. В. [4], Землячкова О. А. [5], Коваль О. П. [7], Кривобок Ю. [8], Небаба Н. О. [10], Павлів В. В. [11], Приймак І. І. [12], Семенова О. С. [15], Свенчіцкі М. [14], Шевчук Н. В. [17], Ткаченко Є. В. [16] та ін.

Метою статті є вибір фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі завдання:

- ✦ сформовано умови оптимального плану пенсійного проекту;
- ✦ встановлено розміщення між суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення пенсійних накопичень, при яких досягнуто оптимальність плану.

При визначенні вибору фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва автори пропонують встановлення оптимального плану вкладення пенсійних накопичень суб'єктом підприємництва до суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.

Функціональне моделювання впровадження інвестиційного проекту недержавного пенсійного забезпечення дозволить підвищити контроль та мотивацію як з боку держави, так і з боку підприємств. У кожний аналізований кластер входило як одне, так і 17 підприємств. Усі кластери отримали позитивну оцінку від впровадження інвестиційного проекту, що забезпечить отримання економічного ефекту, тобто прибутку. Реальна окупність проекту у кластері 1 – з 18 днів, у кластері 2 – з 24 днів, у кластері 3 – після 12 днів, а у кластері 4 – через 34 дні. Інвестування коштів у соціальні проекти спрямовані на підвищення працездатності та мотивації співробітників підприємств, а також привабливості. Таким чином, НПФ є інвестиційним ресурсом. Впровадження пенсійного проекту з обслуговування операцій із нарахування коштів на персональні рахунки свідчить про вигідність капіталовкладень та швидкість окупності проекту в 1 – 3 кластерах. У кластері 4 впроваджений пенсійний проект свідчить про збитковість, тобто запропоноване капіталовкладення недоцільне. Отже, досліджуваний пенсійний проект узагальнив інвестиційні можливості в аналізованих кластерах. Запровадження системи НПЗ суб'єктами підприємництва підвищить престижність працевлаштування, забезпечить систему моніторингу та прозорості у діяльності суб'єктів НПЗ, що характеризуватиметься надійністю інвестувань пенсійних вкладень [9].

Для доведення оптимального плану розподілу пенсійних накопичень між суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення авторами висувається гіпотеза стосовно необхідності розміщення пенсійних накопичень суб'єктом підприємництва, а саме: з кластера 2 [9], до якого увійшло лише одне підприємство, між суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення. Для цього автор пропонуємо чистий інвестиційний дохід кластера 2, який дорівнює

0,593 тис. грн, розподілити між суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення, з метою отримання оптимального плану розподілу пенсійних накопичень при виборі фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва.

У зв'язку з цим перевірка гіпотези проводилась вирішенням транспортної задачі лінійного програмування [6]. Постановка задачі: встановити оптимальний план накопичення пенсійних вкладів при мінімальних інвестиціях.

Зазначено, що m – три пункти суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення (A_1, A_2, A_3), в яких розміщено пенсійні вклади (a_1, a_2, a_3). Ці пенсійні вклади взаємозв'язані в систему з n пунктів B_1, B_2, B_3 з обсягом попиту відповідно b_1, b_2, b_3 . Передбачено, що можливе транспортування з кожного пункту постачання у кожний пункт споживання, тобто від суб'єкта підприємництва до суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення. При цьому виконувалася умова, що загальний обсяг пенсійних накопичень у суб'єкта підприємництва дорівнювали загальному обсягу попиту пенсійних вкладів суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення. Відомі вартості C_{ij} пенсійних накопичень від кожного A_i -го суб'єкта недержавного пенсійного забезпечення до B_j -го суб'єкта підприємництва ($i = 1, m; j = 1, n$). Використовуючи вимоги до постановки транспортної задачі лінійного програмування [6], запропоновано матрицю вартості, яка має вигляд:

$$C_{ij} = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 2 \\ 2 & 1 & 3 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

Для досягнення мети визначено план, при якому всі пенсійні накопичення розміщені суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення в такому обсязі, щоб задовольнити суб'єкта підприємництва за умови мінімального інвестиційного доходу від вкладу пенсійних накопичень: $\sum_{i=1}^m a_i = \sum_{j=1}^n b_j$.

Математична постановка задачі повинна задовольняти таким значенням цільової функції [6]:

$$Z = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n C_{ij} \cdot X_{ij} \rightarrow \min. \quad (1)$$

При обмеженнях:

– по обсягу постачань від суб'єкта підприємництва:

$$\sum_j x_{ij} = a_i; \quad i = 1, m, \quad (2)$$

– по обсягу попиту до суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення:

$$\sum_i x_{ij} = b_j; \quad j = 1, n; \quad (3)$$

– невід'ємність змінних: $x_{ij} \geq 0; \quad i = 1, m; \quad j = 1, n$.

Пропонується розрахувати три варіанти оптимального плану розміщення пенсійних накопичень (табл. 1 – 3) з метою визначення фінансової стратегії

Перший варіант оптимального плану розміщення пенсійних накопичень

Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення	Варіативність вкладення суб'єкта підприємництва			Наявність пенсійних накопичень
	СП-1	СП-2	СП-3	
Страхова компанія	1 0,155	3 -	2 -	0,155
Банк	2 0,014	1 0,141	3 -	0,155
НПФ	3 0,036	2 -	1 0,247	0,283
Потреба у пенсійних накопиченнях	0,205	0,141	0,247	0,593

Таблиця 2

Другий варіант оптимального плану розміщення пенсійних накопичень

Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення	Варіативність вкладення суб'єкта підприємництва			Наявність пенсійних накопичень
	СП-1	СП-2	СП-3	
Страхова компанія	1 0,141	3 -	2 0,014	0,155
Банк	2 -	1 0,247	3 0,036	0,283
НПФ	3 -	2 -	1 0,155	0,155
Потреба у пенсійних накопиченнях	0,141	0,247	0,205	0,593

Таблиця 3

Третій варіант оптимального плану розміщення пенсійних накопичень

Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення	Варіативність вкладення суб'єкта підприємництва			Наявність пенсійних накопичень
	СП-1	СП-2	СП-3	
Страхова компанія	1 0,247	3 0,036	2 -	0,283
Банк	2 -	1 0,155	3 -	0,155
НПФ	3 -	2 0,014	1 0,141	0,155
Потреба у пенсійних накопиченнях	0,247	0,205	0,141	0,593

недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва. Це дозволить виявити оптимальність накопичення пенсійних внесків.

Як видно, у табл. 1, 2, 3 у кожному із запропонованих варіантів накопичень пенсійних вкладів доводиться збалансованість між наявністю та потребою в пенсійних накопиченнях.

Встановлено, що при даному оптимальному плані у всіх зазначених трьох варіантах загальний дохід від пенсійних накопичень становитиме:

$$Z = 0,155 \cdot 1 + 0,014 \cdot 2 + 0,036 \cdot 3 + 0,141 \cdot 1 + 0,247 \cdot 1 = 0,679 \text{ тис. грн} \rightarrow \min.$$

Отже, як видно на *рис. 1*, у першому варіанті знайдений такий оптимальний план, за якого при мінімальних пенсійних накопиченнях у 0,679 тис. грн суб'єкт підприємництва розподілить так: СП – 1: у страховій компанії – 0,155 тис. грн, у банку – 0,014 тис. грн, у НПФ – 0,036 тис. грн; СП – 2: у банку – 0,141 тис. грн; СП – 3: у НПФ – 0,247 тис. грн.

У другому варіанті знайдений такий оптимальний план, за якого при мінімальних пенсійних накопиченнях у 0,679 тис. грн суб'єкт підприємництва розподілить так: СП – 3: у страховій компанії – 0,014 тис. грн, у банку – 0,036 тис. грн, у НПФ – 0,155 тис. грн; СП – 2: у банку – 0,247 тис. грн; СП – 1: у страховій компанії – 0,141 тис. грн.

Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення	Варіативність вкладення пенсійних накопичень суб'єкта підприємництва					
	Перший варіант	Потреба у пенсійних накопиченнях	Другий варіант	Потреба у пенсійних накопиченнях	Третій варіант	Потреба у пенсійних накопиченнях
Страхова компанія	0,155	0,205	0,155	0,141	0,283	0,247
Банк	0,155	0,141	0,283	0,247	0,155	0,205
НПФ	0,283	0,247	0,155	0,205	0,155	0,141
Наявність пенсійних накопичень	0,593					

↓

Варіативність вкладень суб'єкта підприємництва доводить гіпотезу про наявність оптимального плану розміщення пенсійних накопичень

Рис. 1. Оптимальний план розміщення пенсійних накопичень

Отримані результати у третьому варіанті свідчать про оптимальний план, при якому мінімальне пенсійне накопичення у 0,679 тис. грн суб'єкт підприємництва розподілить так: СП – 2: у страховій компанії – 0,036 тис. грн, у банку – 0,155 тис. грн, у НПФ – 0,041 тис. грн; СП – 3: у банку – 0,141 тис. грн; СП – 1: у страховій компанії – 0,247 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Таким чином, доведено гіпотезу, за якої при виборі фінансової стратегії недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва необхідно пенсійні накопичення розподіляти між всіма суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення з метою отримання інвестиційного доходу.

Основними джерелами економічного ефекту, одержуваного від впровадження суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення на підприємство, є прибуток, що отримується від інвестування коштів у різноманітні проекти, у тому числі – виробничі, на, власне, підприємство-учасника та проекти соціального спрямування, покликані, окрім економічного ефекту, отримати соціальний, як-то підвищення працездатності співробітників підприємства, мотивації, привабливості підприємства серед найманих робітників.

При впровадженні пенсійного проекту необхідно:

- ★ оцінити займану нішу й можливість її опанування;
- ★ вибрати або (створити модель) системи, що задовольняє запитам підприємства;
- ★ визначити рентабельність впровадження проекту;
- ★ розробити план впровадження продукту.

Варто зауважити, що НПФ – як ядро суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення – є не тільки важливим інститутом доходів населення, а й виступають досить великим інвестиційним ресурсом.

Необхідно здійснити: аналіз стану в розглянутій сфері конкурентів, запитів своїх і потенційних клієнтів, якщо це необхідно, переглянути стратегію розвитку підприємства. Для цього слід провести маркетингові дослідження, результатом яких має стати інформація, що визначає «коридор», в якому й варто далі шукати

рішення. Зазначимо, що інвестування коштів буде спонукати залежність від соціальних чинників, серед яких істотний вплив зрілої вікової структури, яка передбачає стримувальний характер ліквідних грошових коштів для здійснення майбутніх пенсійних виплат.

Ці дослідження можуть забезпечити фінансові можливості, потреби клієнтури, законодавство, формування основних напрямків інвестиційної політики з урахуванням визначених обмежень тощо. Іноді ці умови складаються не в рамки, а в непереборний бар'єр. Тоді подальші дії в цьому напрямку будуть просто зайвою витратою часу й коштів. У протилежному випадку можна починати розроблення або пошук рішення, яке задовольняє встановленим вимогам.

Функціональне моделювання впровадження пенсійного проекту недержавного пенсійного забезпечення дозволить підвищити контроль та мотивацію як з боку держави, так і з боку підприємств.

Результати дослідження вказують на те, що впровадження недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємства отримує позитивну оцінку з боку інвестиційних вкладень та забезпечуватиме дохідність. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бондарчук І. С.** Організація системи пенсійного забезпечення в зарубіжних країнах / І. С. Бондарчук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 2. – С. 30 – 31.
2. **Брагін С.** Недержавні пенсійні фонди на неефективному фондовому ринку: приклад України / С. Брагін, О. Макаренко // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 44 – 47.
3. **Внукова Н. М.** Організація недержавного пенсійного забезпечення: SWOT-аналіз та рекомендації для працівників вищої школи / Н. М. Внукова // Пенсійна реформа в Україні: роль фінансових консультантів : матеріали II Всеукраїнського форуму. – Ірпінь : НУДПС України, 2010. – С. 46 – 48.
4. **Гупало О. Г.** Реалізація пенсійної реформи в Україні: існуючі проблеми та шляхи їх усунення / О. Г. Гупало, Н. В. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vsve.ho.ua/projects/conf/tom_2.pdf#page=113
5. **Землячкова О. А.** Взаємодія комерційних банків зі страховими компаніями на ринку фінансових послуг / О. А. Землячкова // Економіка Крима. – 2012. – № 2(39). – С. 185 – 188.
6. **Іксанов О. М.** Транспортна задача, її властивості та методи розв'язування: навч. посіб. / О. М. Іксанов, В. І. Шевченко. – К. : ТВІМС, 2010. – 84 с.

- 7. Коваль О. П.** Мотивація участі роботодавців та робітників у системі недержавного пенсійного забезпечення / О. П. Коваль // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3. – С. 96 – 101.
- 8. Кривобок Ю.** Для надійної діяльності НПФ / Ю. Кривобок // Вісник Пенсійного фонду України. – 2012. – № 1. – С. 36 – 37.
- 9. Малишко Є. О.** Розробка і впровадження пенсійного проекту недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький, 2014. – № 3 (25). – С. 222 – 229.
- 10. Небаба Н. О.** Класифікація фінансових потоків в системі недержавного пенсійного забезпечення / Н. О. Небаба // Фінансово-кредитне стимулювання розвитку територіальних суспільних систем : [зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів]. – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2012. – С. 191 – 193.
- 11. Павлів В. В.** Сучасний стан та проблеми розвитку недержавного пенсійного забезпечення / В. В. Павлів // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 2 (28). – С. 60 – 65.
- 12. Приймак І. І.** Оцінка стану та прогноз розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні / І. І. Приймак, О. О. Коптюк // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – С. 46 – 50.
- 13.** Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
- 14.** Свенціцькі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз – 2050 / М. Свенціцькі, Л. Ткаченко, І. Чапко. – К. : Аналіт.-дорад. центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
- 15. Семенова О. С.** Ефективність управління системою пенсійного забезпечення в Україні / О. С. Семенова // Політика і общественні науки в епоху глобалізації: матеріали міжнародного наукового форуму. – Х. : ІФІ, 2012. – С. 187 – 194.
- 16. Ткаченко Є. В.** Перспективи розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні / Є. В. Ткаченко // Вісник Східноукраїнського національного університету Володимира Даля. – 2013. – № 16 (205). – С. 150 – 153.
- 17. Шевчук Н. В.** Шляхи вдосконалення системи пенсійного забезпечення як соціального фактора соціальної безпеки держави / Н. В. Шевчук // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 1-2 (2). – С. 36 – 39.
- REFERENCES**
- Bondarchuk, I. S. "Orhanizatsiia systemy pensiinoho zabezpechennia v zarubizhnykh krainakh" [Organization of the pension system in foreign countries]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (2011): 30-31.
- Brahin, S., and Makarenko, O. "Nederzhavni pensiini fondy na neefektyvnomu fondovomu rynku: pryklad Ukrainy" [Private pension funds in the stock market is inefficient: the Case of Ukraine]. *Visnyk NBU*, no. 2 (2011): 44-47.
- Hupalo, O. H., and Shevchuk, N. V. "Realizatsiia pensiinoi reformy v Ukraini: isnuichi problemy ta shliakhy ikh usunennia" [The implementation of the pension reform in Ukraine: problems and ways to address them]. http://vsve.ho.ua/projects/conf/tom_2.pdf#page=113
- Iksanov, O. M., and Shevchenko, V. I. *Transportna zadacha, ii vlastyvyty ta metody rozviazuvannia* [Transport problem, its properties and methods of solution]. Kyiv: TVIMS, 2010.
- Koval, O. P. "Motyvatsiia uchasti robotodavtsiv ta robotnykiv u systemi nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia" [Motivation participation of employers and workers in the private pension system]. *Stratehichni priorytety*, no. 3 (2011): 96-101.
- Kryvobok, Yu. "Dlia nadiinoi diialnosti NPF" [To secure the PPF]. *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy*, no. 1 (2012): 36-37.
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
- Malysko, Ye. O. "Rozrobka i vprovadzhenia pensiinoho proektu nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia sub'iektamy pidpriemnytstva" [Development and implementation of the project retirement private pension entities]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 3'2014 (25) (2014): 222-229.
- Nebaba, N. O. "Klasyfikatsiia finansovykh potokiv v systemi nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia" [Classification of financial flows to the private pension system]. *Finansovo-kredytne stymuliuвання rozvytku terytorialnykh suspilnykh system*. Lutsk: LNTU, 2012. 191-193.
- Pavliv, V. V. "Suchasnyi stan ta problemy rozvytku nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia" [Current status and problems of private pensions]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 2 (28) (2012): 60-65.
- Przymak, I. I., and Koptiuk, O. O. "Otsinka stanu ta prohnoz rozvytku nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia v Ukraini" [Assessment and Forecast of private pensions in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 2 (28) (2012): 46-50.
- Svienchitski, M., Tkachenko, L., and Chapko, I. *Demografichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: prohnoz – 2050* [Demographic and Financial Preconditions of the Pension Reform in Ukraine: Forecast – 2050]. Kyiv: Analit.-dorad. tsentr Blakytnoi strichky, 2010.
- Semenova, O. S. "Efektyvnist upravlinnia systemoiu pensiinoho zabezpechennia v Ukraini" [Effectiveness of the pension system in Ukraine]. *Polytyka y obshchestvennye nauky v epokhu hlobalyzatsyy*. Kharkiv: YFY, 2012. 187-194.
- Shevchuk, N. V. "Shliakhy vdoskonalennia systemy pensiinoho zabezpechennia iak sotsialnoho faktoru sotsialnoi bezpeky derzhavy" [Ways to improve the pension system as a social factor of social security]. *Ekonomichniy chasopys – XXI*, no. 1-2 (2) (2014): 36-39.
- Tkachenko, I. E. V. "Perspektyvy rozvytku nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini" [Prospects for the development of private pension funds in Ukraine]. *Visnyk SNU im. Volodymyra Dalia*, no. 16 (205) (2013): 150-153.
- Vnukova, N. M. "Orhanizatsiia nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia: SWOT-analiz ta rekomendatsii dlia pratsivnykiv vyshchoi shkoly" [Organization of private pensions: SWOT-analysis and staff of higher education]. *Pensiina reforma v Ukraini: rol finansovykh konsultantiv*. Irpin: NUDPS Ukrainy, 2010. 46-48.
- Zemliachkova, O. A. "Vzaiemodiia komertsiiykh bankiv zi strakhovymy kompaniiami na rynku finansovykh posluh" [Interaction between commercial banks and insurance companies in the financial services market]. *Ekonomika Kryma*, no. 2 (39) (2012): 185-188.